

הַלְבוֹת וְכִיָּה וּמִתְנֶה פֶּרֶק ו

א. מִנְהַג פְּשוט בְּרַב הַמְּדִינֹת שְׁבֻזְמָן שִׁישָׂא אָדָם אִשָּׁה, מְשַׁלְחִין לוֹ רָעִיו וּמִדְּעִיו מַעוֹת כְּדִי שִׁיתַּחֲזִיק בָּהֶן עַל הַהוֹצָאָה שְׁמוּצִיא בְּמִשְׁתָּה, וּבָאִים אוֹתָן הָרַעִים וְהַמִּדְּעִים שְׁשָׁלְחוּ, וְאוֹכְלִין וְשׁוֹתִין עִם הַחֲתָן בְּשִׁבְעַת יָמֵי הַמִּשְׁתָּה אוֹ בְּמִקְצָתָן: הַכֹּל כְּמִנְהַג הַמְּדִינָה. וְאֵלּוּ הַמַּעוֹת שֶׁמְשַׁלְחִין נִקְרְאִין שׁוֹשְׁבֵינֹת, וְאוֹתָם הָאֲנָשִׁים שְׁשָׁלְחוּ אֵלּוּ הַמַּעוֹת וְאוֹכְלִין וְשׁוֹתִין עִם הַחֲתָן נִקְרְאִים שׁוֹשְׁבֵינִין.

ב. הַשׁוֹשְׁבֵינֹת אֵינָה מִתְנֶה גְּמוּרָה: הַדְּבָרִים יְדוּעִים שֶׁלֹּא שָׁלַח זֶה עֲשָׂרָה דִּינָרִין, כְּדִי שִׁיאֲכַל וְיִשְׁתֶּה בְּזוֹז אֶחָד; וְלֹא שָׁלַח אֶלֶּא וְדַעְתּוֹ שֶׁאִם יִשָּׂא הוּא אִשָּׁה, יִחְזֹר וְיִשְׁלַח לוֹ כְּמוֹ שֶׁשָׁלַח לוֹ. לְפִיכָף אִם נָשָׂא זֶה, וְלֹא הִחְזִיר לוֹ הַשׁוֹשְׁבֵינֹת הָרִי זֶה תּוֹבְעוֹ בְּדִין, וּמוֹצִיאָה מִמֶּנּוּ. וְאִין יָכוֹל לְתַבְּעוֹ, עַד שִׁישָׂא כְּדָרְךָ שְׁנִשָּׂא הוּא.

ג. פִּיֶּצֶד: רְאוּבֵן שְׁנִשָּׂא בְּתוּלָה, וְשָׁלַח לוֹ שְׁמַעוֹן שׁוֹשְׁבֵינֹת, וְאַחֵר כֶּף נָשָׂא שְׁמַעוֹן אֶלְמָנָה אֵינּוּ יָכוֹל לְתַבְּעַ רְאוּבֵן לְהַחְזִיר לוֹ הַשׁוֹשְׁבֵינֹת, שֶׁהָרִי אוֹמֵר לוֹ אֵינִי מַחְזִיר לָךְ אֶלֶּא בְּבְתוּלָה כְּמוֹ שֶׁנִּתְּתָה לִי. וְכֵן אִם שָׁלַח לוֹ בְּנִשְׁוִאי אֶלְמָנָה, אֵינּוּ יָכוֹל לְתַבְּעוֹ וּלְהַחְזִיר לוֹ בְּנִשְׁוִאי בְּתוּלָה.

ד. עָשָׂה רְאוּבֵן מִשְׁתָּה בְּגִלּוּי וּבִפְרָהֲסִיָּה, וְעָשָׂה שְׁמַעוֹן בְּצִנְעָה, אוֹ שֶׁעָשָׂה רְאוּבֵן בְּצִנְעָה, וְעָשָׂה שְׁמַעוֹן בִּפְרָהֲסִיָּה אֵינּוּ יָכוֹל לְתַבְּעוֹ, שֶׁהָרִי אוֹמֵר לוֹ אֵינִי עוֹשֶׂה עִמָּךְ אֶלֶּא כְּדָרְךָ שֶׁעָשִׂיתָ עִמִּי.

ה. רְאוּבֵן שְׁנִשָּׂא, וְשָׁלַח לוֹ שְׁמַעוֹן שׁוֹשְׁבֵינֹת, וְאֲכַל וְשָׁתָה עִמּוֹ, וְאַחֵר כֶּף נָשָׂא שְׁמַעוֹן בְּנִשְׁוִאי רְאוּבֵן עֲצָמָן, וּבָא רְאוּבֵן וְאֲכַל וְשָׁתָה עִמּוֹ, אוֹ שֶׁקָּרָא לוֹ שְׁמַעוֹן לֶאֱכֹל וְלֹא רָצָה לְבֹא, אוֹ שֶׁהָיָה בְּמִדִּינָה וְשָׁמַע קוֹל טְבִלָּה בְּמָקוֹם שֶׁאִין דֶּרֶכָּן לְקָרוֹת אֶחָד אֶחָד אֶלֶּא כָּל הַשְׁוֹמֵעַ יָבֹא, וְשָׁמַע וְלֹא בָּא חֵיב לְהַחְזִיר הַשׁוֹשְׁבֵינֹת כָּלָה: שֶׁהָרִי יָדַע וְלֹא בָּא, אוֹ קָרָא לוֹ בְּמָקוֹם שֶׁדֶּרֶכָּן לְקָרוֹת אֶחָד אֶחָד וְלֹא בָּא.

ו. לֹא הָיָה רְאוּבֵן בְּמִדִּינָה מְנַפֵּין לוֹ דָּמֵי מָה שֶׁאֲכַל וְשָׁתָה שְׁמַעוֹן אֲצִלּוֹ, וּמַחְזִיר שְׂאָר הַשׁוֹשְׁבֵינֹת. וְכֵן אִם הָיָה בְּמִדִּינָה, וְלֹא קָרָאָהּ אוֹ לֹא הוֹדִיעָהּ מְנַפֵּין לוֹ; וְיֵשׁ לוֹ עָלָיו תַּרְעֻמַּת, מִפְּנֵי שֶׁלֹּא הוֹדִיעָהּ.

ז. וְכִמָּה מְנַפֵּין: נִהְגוּ בְּנִפְּוִי אִם דִּינָר אֶחָד שָׁלַח לוֹ שְׁמַעוֹן אֵינּוּ מַחְזִיר לוֹ כָּלוּם, שְׁזֶה הוּא דָּמֵי מָה שֶׁאֲכַל. וְאִם יֵתֵר עַל דִּינָר עַד סֹלַע שָׁלַח לוֹ, מְנַפֶּה לוֹ מַחְצָה. מִסֹּלַע וּלְמַעְלָה, אוֹמְדִין דַּעַת הַמְּשַׁלֵּחַ. וְשַׁעוֹר הַשׁוֹשְׁבֵינֹת אִם אָדָם חָשׁוּב הוּא, מְנַפֶּה לוֹ מַחְצָה; וְאִם צָר עֵין וּמִדְּקָדָק בַּהוֹצָאָתוֹ, אֵינּוּ מְנַפֶּה לוֹ אֶלֶּא שַׁעוֹר מָה שֶׁאֲכַל וְשָׁתָה, וּמִשְׁלֵם לוֹ הַשְּׂאָר.

ח. מֵת שְׁמַעוֹן קָדָם שִׁישָׂא אִשָּׁה, אוֹ שְׁנִשָּׂא וּמֵת בְּתוֹךְ יָמֵי הַמִּשְׁתָּה אֵין רְאוּבֵן חֵיב לְהַחְזִיר לְיוֹרְשֵׁי שְׁמַעוֹן כָּלוּם, שֶׁהָרִי אוֹמֵר לָהֶם תָּנוּ לִי שׁוֹשְׁבֵינִי וְאֶשְׁמַח עִמּוֹ.

ט. לְפִיכָף אִם שָׁמַח עִמּוֹ וְאַחֵר כֶּף מֵת שְׁמַעוֹן, אוֹ שֶׁקָּרָא לוֹ וְלֹא בָּא, אוֹ שֶׁלֹּא הָיָה בְּמִדִּינָה, אוֹ שֶׁלֹּא הוֹדִיעָהּ הוֹאִיל וְשָׁלְמוֹ יָמֵי הַמִּשְׁתָּה וְאַחֵר כֶּף מֵת שְׁמַעוֹן, חֵיב רְאוּבֵן לְהַחְזִיר הַשׁוֹשְׁבֵינֹת

לְיֹרְשָׁיו: או כָּלָה; או בְּנָכוּי, אִם לֹא הוֹדִיעוּ או לֹא הָיָה עִמּוֹ
בְּמַדִּינָה.

י. מֵת רְאוּבֵן, וְאַחֵר כֶּךָ נָשָׂא שְׁמֵעוֹן אִשָּׁה, וְשָׁלְמוּ יָמֵי הַמִּשְׁתָּה
מְקוֹם שְׁנֵהֲגוּ לַגְבוֹת הַשּׁוֹשְׁבֵינֹת מִן הַיֹּרְשִׁין, כּוֹפִין יוֹרְשֵׁי
רְאוּבֵן לְהַחְזִיר בְּנָכוּי; וּמְקוֹם שֶׁלֹא נִהְגוּ, אֵין הַיֹּרְשִׁין מְשַׁלְּמִין
כָּלוּם.

יא. מֵת רְאוּבֵן אַחֵר שֶׁנָּשָׂא שְׁמֵעוֹן אִשָּׁה וְשָׁלְמוּ יָמֵי הַמִּשְׁתָּה
כּוֹפִין אֶת יוֹרְשָׁיו לְשֵׁלֶם הַשּׁוֹשְׁבֵינֹת בְּכָל מְקוֹם, שֶׁהָרִי נִתְחַיֵּב
אֲבִיהֶן לְשֵׁלֶם. וְאִם כָּלָה הָיָה חַיֵּב לְשֵׁלֶם, מְשַׁלְּמִין אֶת כָּלָה;
וְאִם בְּנָכוּי, מְשַׁלְּמִין בְּנָכוּי.

יב. חֲמִשָּׁה דְּבָרִים נֶאֱמָרוּ בַּשּׁוֹשְׁבֵינֹת: נִגְבִּית בְּבֵית דִּין, שְׂאִינָה
אֲלֵא כִּמּוֹ מַלְוָה. וְאִינָה מִשְׁתַּלְּמַת אֲלֵא בַּעֲוֹנָתָה כְּעִין נִשְׁוֹאֵי
רֵאשׁוֹן, שְׁזָה כִּמּוֹ תִּנְאִי הוּא, אָף עַל פִּי שֶׁלֹא פָּרַשׁ שְׁעַל דַּעַת
זוֹ שְׁלָחָה. וְאֵין בָּהּ מִשּׁוּם רַבִּית; אֲפֹלוּ שָׁלַח לוֹ דִּינָר, וְהַחְזִיר
לוֹ עֲשָׂרָה מָתָר, שֶׁלֹא עַל מְנַת לְהוֹסִיף לוֹ שְׁלַח. וְאֵין הַשְּׁבִיעִית
מִשְׁמַטָּה, שְׂאִינוּ יָכוֹל לַגֵּשׁ אוֹתוֹ וּלְתַבְּעוֹ עַד שִׁישָׂא בְּדֶרֶךְ
שֶׁנָּשָׂא הוּא. וְאֵין הַבְּכוֹר נוֹטֵל בָּהּ פִּי שְׁנַיִם כְּשֶׁתַּחֲזֹר לַיֹּרְשִׁין
מִפְּנֵי שֶׁהוּא רָאוּי, וְאֵין הַבְּכוֹר נוֹטֵל בְּרָאוּי כִּמּוֹ שִׁיתִּבְּאֵר
בְּמִקְוָמוֹ.

יג. הַשּׁוֹלַח תְּשׁוּרָה לַחֲבֵרוֹ, או שְׁנָתֵן לוֹ מַעוֹת כְּשֶׁמָּטָה יָדוֹ,
וְהוּא מִמָּאֵן לִקְחָה, וְזֶה נִשְׁבַּע שְׂאִי אֶפְשָׁר שֶׁלֹא תִקַּח וְהַפְּצִיר
בוֹ עַד שְׁלָקָה, וְכָל כִּיּוֹצֵא בָּאֵלוֹ אָף עַל פִּי שֶׁלֹא פָּרַשׁ, הָרִי אֵלוֹ
מִתְּנָה, וְאִינוּ יָכוֹל לַחְזֹר וּלְתַבְּעַ, עַד שִׁיפְרֹשׁ שֶׁהִיא מַלְוָה.

יד. וְכֵן הַשּׁוֹלַח לַחֲבֵרוֹ כִּדֵּי יֵין וְכִדֵּי שֶׁמֶן וּפְרוֹת בָּעֵת הַנִּשְׁוֹאִין
אֵינָן נִגְבִּין בְּבֵית דִּין, מִפְּנֵי שֶׁהֵן גְּמִילוֹת חֲסָדִים; וְלֹא נֶאֱמָרוּ
דִּינֵי הַשּׁוֹשְׁבֵינֹת אֲלֵא בְּמַעוֹת בְּלִבָּד.

הַלְבוֹת וְכִיָּה וּמִתְּנָה פֶּרֶק ח

א. הַסּוּמָה או הַפֶּסֶח או הַגִּידִם, או הַחוֹשֵׁשׁ בְּרֵאשׁוֹ או בְּעֵינָו או
בְּרֵגְלוֹ או בְּיָדוֹ, וְכִיּוֹצֵא בָּהֶן הָרִי הוּא כְּבָרִיא לְכָל דָּבָר בְּמִמְכָּרוֹ
וּמִקְחוֹ וּמִתְּנוּתוֹ. אֲבָל הַחוּלָה שֶׁתִּשְׁשׁ כּוֹחַ כָּל גּוּפוֹ, וְכִשְׁל
מִחֲמַת הַחֲלִי עַד שְׂאִינוּ יָכוֹל לְהֵלֵךְ עַל רֵגְלָיו בַּשּׁוּק, וְהָרִי הוּא
נוֹפֵל עַל הַמָּטָה הוּא הַנִּקְרָא שְׁכִיב מָרַע, וּמִשְׁפָּטֵי מִתְּנוּתוֹ אֵינָן
כְּמִתְּנַת הַבְּרִיא.

ב. כִּיּוֹצֵא: שְׁכִיב מָרַע שֶׁצִּוָּה לִתֵּן לַפְּלוּגִי כֶּךָ וְכָךְ, וּלְתֵן לַפְּלוּגִי
כֶּךָ וְכָךְ, בֵּין בַּחֲל בֵּין בַּשְּׁבֵת, בֵּין כְּתִב בֵּין לֹא כְּתִב זָכוּ הַכָּל
כְּשִׁימוֹת בְּכָל מָה שְׁנָתֵן לָהֶם, וְאִינוּ צָרִיךְ קִנְיָן: שֶׁדְּבָרֵי שְׁכִיב
מָרַע, כְּכַתוּבִין וְכַמְסוּרִין הֵן.

ג. וְדָבָר זֶה מִדְּבָרֵי סוּפְרִים. וְאָף עַל פִּי שְׂאִינָה קוֹנֶה אֲלֵא
מִדְּבָרֵיהֶם, עָשׂוּ אוֹתָהּ כְּשֶׁלְּתוֹרָה, כִּדֵּי שֶׁלֹא תִטְרַף דַּעַתוֹ עָלָיו,
כְּשִׁידַע שְׂאִין דְּבָרָיו קִיּוּמִים. לְפִיכָךְ אִם אָמַר קִנּוּ מִמֶּנִּי אֲפֹלוּ
בַּשְּׁבֵת קוֹנֵין מִמֶּנּוּ, שְׁזֶה הַקִּנְיָן אֵינוּ צָרִיךְ. וְאֵין שְׁכִיב מָרַע
צָרִיךְ לוֹמַר אֲתֵם עָדִי; אֲלֵא כָּל הַשּׁוֹמֵעַ דְּבָרָיו, הָרִי זֶה עַד:
שְׂאִין אָדָם מִשְׁטָה בַּשַּׁעַת מִיתָתוֹ.

ד. שְׁכִיב מֵרַע שְׁצוּהָ לְתֵן מִתְנָה לְעֶבֶר שְׁבִמְעִי אֲשֶׁתוֹ זָכָה הָעֶבֶר, מִפְּנֵי שְׂדַעְתּוֹ שְׁלֹאֲדָם קְרוּבָה אֶצֶל בָּנוּ כִּמוֹ שְׁבִאֲרָנוּ.

ה. אָמַר אִם יִלְדָּה אֲשֶׁתִּי זָכָר, יִטַּל מִנָּה, וְאִם נִקְבָּה, מֵאֲתִים יִלְדָּה זָכָר, נוֹטֵל מִנָּה; יִלְדָּה נִקְבָּה, נוֹטֵלֶת מֵאֲתִים; יִלְדָּה זָכָר וְנִקְבָּה, הַזָּכָר נוֹטֵל מִנָּה וְהַנִּקְבָּה מֵאֲתִים; יִלְדָּה טַמְטוּם אוֹ אֲנֶדְרָגִינוּס, נוֹטֵל כַּפָּחוֹת שְׁבִשְׁנִיָּהֶם.

ו. שְׁכִיב מֵרַע שְׁאֲמָרוּ לוֹ נִכְסִיו לָמִי, וְאָמַר לָהֶם דּוּמָה שֵׁישׁ לוֹ בֶּן אוֹ שְׁאֲשֶׁתוֹ מַעֲבֶרֶת, עֲכָשׁוּ שְׂאִין לוֹ בֶּן אוֹ שְׂאִין אֲשֶׁתוֹ מַעֲבֶרֶת, נִכְסִיו לְפִלוֹנִי, וְנוֹדַע שֵׁישׁ לוֹ בֶּן, אוֹ שֶׁהִיתָה אֲשֶׁתוֹ מַעֲבֶרֶת אֵף עַל פִּי שֶׁהִפִּילָה אוֹ מֵת הַבֶּן אַחֵר כֶּךָ, אֵין מִתְנָתוֹ מִתְנָה.

ז. מִתְנַת שְׁכִיב מֵרַע אֵינָה קוֹנָה, אֲלֹא לְאַחַר מִיתָה, וְאֵין אֶחָד מֵהֶן זֹכֶה בְּדָבָר שְׁצוּהָ לוֹ בֵּין מְקַרְקָעִין בֵּין מִטְלָטְלִין, אֲלֹא לְאַחַר מִיתָה. לְפִיכֹךְ מוֹצִיאִין לְכַתְּבַת הָאִשָּׁה, וּלְמִזוֹן הָאֵלֶּמְנָה וְהַבְּנוֹת מִיד אֵלּוֹ שְׁצוּהָ לָהֶן, שֶׁהָרִי בְּמִיתָתוֹ נִתְחַיְּבוּ הַנִּכְסִים בְּכַתְּבָהּ וּבְמִזוֹנוֹת, וְאֵלּוֹ שְׁנָתָן לָהֶם לֹא יִקְנוּ אֲלֹא לְאַחַר מִיתָה.

ח. מִתְנַת שְׁכִיב מֵרַע שְׁכָּתוּב בָּהּ קִנְיָן, בֵּין הִיתָה בְּמִקְצַת נִכְסִיו בֵּין הִיתָה בְּכָל נִכְסִיו חוֹשְׁשִׁין לָהּ שְׂמָא לֹא גָמַר לְהַקְנוֹתוֹ אֲלֹא בַּשָּׁטָר; וְהוֹאִיל וּמִתְנָה זֹאת לֹא תִקְנָה אֲלֹא לְאַחַר מִיתָה אֵין שָׁטָר לְאַחַר מִיתָה, וְהָרִי הַמִּתְנָה בְּטָלָה. וְאִם קָנוּ מִמֶּנּוּ כְּדֵי לִיפּוֹת כּוֹחַ הַמְּקַבֵּל, כְּגוֹן שְׁכָּתוּב בָּהּ וְקִנְיָנוּ מִמֶּנּוּ מוֹסָף עַל מִתְנָה זֹאת הָרִי הִיא קִיּוּמָה.

ט. שְׁכִיב מֵרַע שְׁאֲמַר כָּתְבוּ וְתָנוּ מִנָּה לְפִלוֹנִי, וּמֵת קָדָם שִׁיכְתְּבוּ וְיִתְנוּ לוֹ אֵין כּוֹתְבִין וְאֵין נוֹתְנִין: שְׂמָא לֹא גָמַר לְהַקְנוֹתוֹ אֲלֹא בַּשָּׁטָר, וְאֵין שָׁטָר לְאַחַר מִיתָה. וְאִם אָמַר כָּתְבוּ, כְּדֵי לִיפּוֹת כּוֹחַ הַמְּקַבֵּל, כְּגוֹן שְׁאֲמַר תָּנוּ מִנָּה לְפִלוֹנִי וְאֵף כָּתְבוּ וְחִתְמוּ וְתָנוּ לוֹ הָרִי אֵלּוֹ כּוֹתְבִין וְנוֹתְנִין לְאַחַר מִיתָה.

י. שְׁכִיב מֵרַע שְׁכָּתַב כָּל נִכְסִיו מִתְנָה סֵתָם, וְלֹא שִׁיר כָּלוּם אִם עָמַד חוּזָר, וְאֶפְלוּ קָנוּ מִיָּדוֹ כְּדֵי לִיפּוֹת אֶת כּוֹחוֹ, בֵּין שֶׁהִקְנָה כָּל נִכְסִיו לְאַחַד, בֵּין שְׁכָּתְבָם לְשָׁנִים: שְׁאֲמַדֵּן דַּעַת הוּא שְׁלֹא נָתַן זֶה הַכֹּל, אֲלֹא וְנִתְּכּוֹן שְׁלֹא יִקְנוּ כָּלוּם אֲלֹא לְאַחַר מוֹתוֹ.

יא. שִׁיר כָּלוּם לְעֶצְמוֹ, בֵּין קָרָקַע בֵּין מִטְלָטְלִין הָרִי זֶה מִתְנָה בְּמִקְצַת, וּסִתְמָה כְּמִתְנַת בְּרִיא שְׁקוֹנָה מִזְמָן הַכְּתִיבָה; לְפִיכֹךְ אֵינּוּ חוּזָר: וְהוּא, שְׁקָנוּ מִיָּדוֹ שְׁמִתְנַת שְׁכִיב מֵרַע בְּמִקְצַת צְרִיכָה קִנְיָן, בֵּין עָמַד בֵּין לֹא עָמַד.

יב. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים, בְּשָׁנָתָן סֵתָם: שֶׁהָרִי אָנוּ אוֹמְדִין דַּעְתּוֹ וְאוֹמְרִין הוֹאִיל וְשִׁיר, לֹא נִתְּכּוֹן אֲלֹא לְהַקְנוֹת לוֹ מַחֲיִים בְּמִתְנַת בְּרִיא. אֲבָל אִם נָתַן לוֹ הַמְּקַצֵּת בְּפִירוּשׁ בְּמִתְנַת שְׁכִיב מֵרַע שְׁאֵינּוּ קוֹנָה אֲלֹא לְאַחַר מִיתָה, אֵינּוּ צְרִיךְ קִנְיָן, וְאִם עָמַד, חוּזָר; וְאִם לֹא עָמַד, קָנָה זֶה הַמְּקַצֵּת. וְאִם הָיָה בָּהּ קִנְיָן, לֹא קָנָה אֲלֹא אִם כֵּן הָיָה מִיָּפָה כּוֹחוֹ כִּמוֹ שְׁבִאֲרָנוּ.

יג. אֵל תִּטְעֶה בְּשְׁכִיב מֵרַע שְׁכָּתַב כָּל נִכְסִיו, וּפָרַשׁ שְׁנָתָן הַכֹּל מִעֲכָשׁוֹ וְהַקְנָה מַחֲיִים, שְׂאִין זֶה מִתְנַת שְׁכִיב מֵרַע, אֲלֹא כְּשֶׁאָר כָּל מִתְנוֹת הַבְּרִיאִים: שְׂאִם הִגִּיעַ הַשָּׁטָר לְיַד הַמְּקַבֵּל, אוֹ שְׁקָנוּ מִיד הַנוֹתֵן קָנָה הַכֹּל, וְאֵינּוּ יָכוֹל לַחֲזוֹר בּוֹ.

יד. הַנוֹתֵן מִתְנָה כְּשֶׁהוּא שְׁכִיב מֵרַע, וְכָתוּב בָּהּ בַּחֲיִים וּבְמוֹת,

או מחיים ובמות, בין בכל בין במקצת הואיל ויש בה ובמות, הרי זו מתנת שכיב מרע: שזה שכתב בה ובמות, שלא יקנה אלא לאחר מיתה; וזה שכתב בה בחיים, סימן לישיב דעתו שיחיה מחלי זה.

זו. שכיב מרע שנתן הנכסים, שהדבר גלוי שהן כל נכסים שיש לו הרי זו כמתנה במקצת; ואם קנו מידו ועמד, אינו חוזר. חוששין אנו, שמא נשארו לו נכסים אחרים במדינת הים, עד שיאמר כל נכסי שהן אלו, או שיהיה מחזק שאין לו נכסים אלא אלו; ואחר כך תהיה מתנה בכל.

זו. שכיב מרע שכתב כל נכסיו לאחרים, רואין: אם כמחלק כתבם אם מת, קנו כלן; עמד, חוזר בכלן. ואם כנמלך אחר ששיר חזר וכתב, וחזר וכתב, וחזר וכתב, וקנו מידו על כל אחד ואחד מת, קנו כלן; עמד, אינו חוזר אלא באחרון, שהרי נתן לו כל נכסיו הנשארים.

יו. הכותב כל נכסיו לעבדו, ועמד חוזר בנכסים, ואינו חוזר בעבד: שהרי יצא עליו שם בן חורין.

יח. שכיב מרע שצוה מחמת מיתה, כגון שהיתה דעתו נוטה שהוא מת ודאי, ונכר דבר זה מכלל דבריו אף על פי שקנו מידו במקצת אם עמד, חוזר.

יט. המפרש לים, והיוצא בשירה, והיוצא בקלר, והמסכן והוא שקפץ עליו החלי והכביד עליו חליו כל אחד מארבעתן כמצוה מחמת מיתה הוא, והרי דבריו ככתובין וכמסורין, ומקימין אותן, אם מת; ואם נצול ועמד אפלו קנו מידו במקצת, חוזר כדין כל מצוה מחמת מיתה.

כ. שכיב מרע שנתק מחלי לחלי אם לא עמד ולא הלך על משענתו בשוק, מתנתו מתנה. עמד בין החלי שצוה בו ובין החלי שמת ממנו, והלך על משענתו אומדין אותו על פי רופאים: אם מחמת חלי הראשון מת, מתנתו קימת; ואם לאו, אין מתנתו קימת. ואם הלך בשוק בלא משענת אינו צריך אמד, אלא בטלו מתנותיו הראשונות.

כא. מתנת שכיב מרע שאין כתוב בה שמתוך חלי זה שצוה בו מת, ואין העדים מצויין לשאל להם אף על פי שהרי זה המצוה מת, הרי המתנה בטלה: שאין מיתתו ראיה, שמא עמד מחלי שנתן בו המתנה ואחר כך חלה חלי אחר ומת; לפיכך הנכסים בחזקת היורשין, עד שביא ראיה שמתוך החלי שנתן בו מתנה זו מת.

הלכות זכיה ומתנה פרק ט

א. שכיב מרע שצוה ואמר לא תגלו מתנה זו, ולא תודיעו בה אדם אלא לאחר מותו הרי זו מתנה קימת, ואינה מתנה מסתרת: שבעת שתקנה שהוא אחר מותו, הרי אמר גלו אותה. מצוה מחמת מיתה, אינו צריך לומר גלו את המתנה, אלא אף על פי שהיא כתובה סתם, אין חוששין לה שמא מסתרת היא.

ב. שכיב מרע שאמר יטל פלוני נכסי או מקצת נכסי, או יחזיק,

או יזכה, או יקנה כלן לשון מתנה הן. וכן אם אמר יחסינ או יירש על מי שראוי לירשו, הרי זה קנה. אמר יהנה פלוני בהן, יעמד בהן, ישען בהן לא קנה.

ג. שכיב מרע שכתב כל נכסיו לאחר אם אינו ראוי לירשו, נוטלן משום מתנה; ואם ראוי לירשו, נוטלן משום ירשה. במה דברים אמורים, בשהיה היורש הזה אחת מבנותיו, או אחד מכלל בני בניו, או אחד מכלל אחיו, וכיוצא בהן משאר יורשין. אבל אם כתבן לאחד מבניו, לא עשהו אלא אפטרופוס כמו שבארנו.

ד. מי שאמרו לו בשעת מיתתו, נכסיו למי הן, שמא לפלוני, ואמר להן ואלא למי רואין: אם ראוי לירשו, נוטלן משום ירשה; ואם לאו, נוטלן משום מתנה.

ה. גר שיש לו בן שאין הורתו בקדשה הואיל ואינו יורשו כמו שיתבאר במקומו, כך אינו יכול לתן לו נכסיו במתנת שכיב מרע: לא כל נכסיו ולא מקצתן שלשון ירשה ומתנה, לגבי יורש אחד הוא. ואם תאמר יקנה, נמצא זה כאלו ירש אביו; לפיכך אם נתן לגר משאר הגרים, מתנתו קימת.

ו. שכיב מרע שהודה שיש לפלוני אצלי כך וכך חוב, תנוהו לו, או שאמר כלי פלוני הוא פקדון בידי לפלוני, תנוהו לו, חצר פלונית שלפלוני היא, חוב שיש לי ביד פלוני אינו שלי, שלפלוני הוא בכל אלו הדברים וכיוצא בהן, הודיתו הודיה. ואפלו הודה הגר לבנו שאין הורתו בקדשה, דבריו קימין; אפלו הודה שכיב מרע לגוי, נותנין לו.

ז. אבל שכיב מרע שצוה לתן לגוי מתנה אין שומעין לו, שזה כמי שצוה לעבר עברה בנכסיו. אמר פלוני עבדי עשו אותו בן חורין, או שאמר עשיתי אותו בן חורין, או הרי הוא בן חורין כופין את היורשין, ומשחררין אותו: שהעבד, ישנו במקצת מצוות. אמר פלונית שפחתי עשו לה קורת רוח עושין לה, ואינה עובדת אלא עבודה שהיא רוצה בה מכל העבודות הידועות לעבדים באותו מקום.

ח. שכיב מרע שכתב כל נכסיו לאחד, ואמר הלה איני רוצה בהן לא קנה. שתק, ואחר כך צוה קנה: שדברי שכיב מרע ככתובין וכמסורין; וכיון ששתק, אינו יכול לחזור בו.

ט. שכיב מרע שכתב לזה, וחזר וכתב לאחר האחרון קנה: שיש לו לחזור עד שימות בין בכל בין במקצת, בין לעצמו בין לאחר. ואפלו כתב וזכה לראשון, וכתב וזכה לאחרון האחרון קנה: ששכיב מרע שזכה בה, עדין מתנת שכיב מרע היא.

י. אבל שכיב מרע שכתב וזכה, וקנו מידו אין לאחר קנין כלום; ואינו יכול לחזור לא לאחר ולא לעצמו, בין שנתן הכל בין שנתן מקצת.

יא. שכיב מרע שחזר במקצת, חזר בכל. כיצד: נתן כל נכסיו לראשון, וקנו מידו כדי ליפות כוחו, וחזר ונתן מקצתן לאחר, וקנו מידו כדי ליפות את כוחו שני קנה; אבל הראשון לא קנה כלום, בין שעמד בין שמת.

יב. נתן מקצת נכסיו וקנו מידו, ואחר כך נתן את כלן לאחר

וְקִנּוּ מִיָּדוֹ כְּדֵי לַיְפוֹת כּוֹחוֹ אִם מֵת קָנָה הָרֹאשׁוֹן הַמְקַצֵּת, וְקָנָה
הָאַחֲרוֹן אֶת הַשְּׂאָר; וְאִם עָמַד רֹאשׁוֹן קָנָה, שְׁנִי לֹא קָנָה.

יג. שְׂכִיב מֶרַע שֶׁהִקְדִּישׁ כָּל נִכְסָיו וְלֹא שִׁיר כָּלוּם, אוֹ הִפְקִירָן,
אוֹ חִלְקָן לְעֲנִיִּים אִם עָמַד, חוֹזֵר בְּכָל. מְכַר פְּשֻׁהוּא שְׂכִיב מֶרַע,
מִמְכָּרוֹ קָיָם כִּבְרִיא. מְכַר כָּל נִכְסָיו אִם הָיוּ הַמַּעֲוֹת עֲצָמָן קִיּוּמוֹת
אִם עָמַד, חוֹזֵר; וְאִם הוֹצִיא הַמַּעֲוֹת, אֵינוֹ יָכוֹל לְהַחֲזִיר.

יד. מִתְּנָה שֶׁהִיא סֵתָם, וְלֹא נִתְפָּרֵשׁ בָּהּ שֶׁהִיא בְּרִיא כְּשֶׁנָּתַן אוֹ
שֶׁהִיא שְׂכִיב מֶרַע הוּא אוֹמֵר שְׂכִיב מֶרַע הָיִיתִי, וְהָרִי עָמַדְתִּי
וְאַחֲזֹר בְּמִתְּנָתִי, וּמִקְבֵּל מִתְּנָה אוֹמֵר בְּרִיא הָיָה, וְאֵינוֹ יָכוֹל
לְחֹזֵר עַל הַמְקַבֵּל לְהֵבִיא רְאִיָּה שֶׁבְּרִיא הִיא.

טו. לֹא מִצָּא רְאִיָּה יֹשֵׁבֶע הַנוֹתֵן שְׁבוּעַת הַסֵּת וַיִּפְטֹר, וְתַעֲמֹד
הַקֶּרֶקַע בְּחֻזְקַת הַנוֹתֵן. אָבֵל אִם הָיוּ מִטְּלָטְלִין בְּיַד הַמְקַבֵּל
מִתּוֹךְ שֶׁיָּכוֹל לֹאמַר שְׁלִי הֵן, יֹשֵׁבֶע הַסֵּת שֶׁבְּרִיא הִיא כְּשֶׁנָּתַן לוֹ
מִתְּנָה זֶה.

טז. מִי שִׁמַּת, וְנִמְצְאָת מִתְּנָה קְשׁוּרָה לוֹ עַל יָרְכוֹ אָף עַל פִּי
שֶׁהִיא בְּעֵדִים, וְקִנּוּ מִיָּדוֹ כְּדֵי לַיְפוֹת כּוֹחַ אֵלּוֹ שֶׁנָּתַן לָהֶם הָרִי
זֶה אֵינָה כָּלוּם: שְׁאֵנִי אוֹמֵר כְּתֻבָּה וְנִמְלָךְ. וְאִם זָכָה בָּהּ לְאַחֵר,
בֵּין מִן הַיּוֹרְשִׁין בֵּין שְׁאֵינוֹ מִן הַיּוֹרְשִׁין כָּל הַדְּבָרִים שֶׁבָּהּ קִיּוּמִין
בְּכָל מִתְּנֹת שְׂכִיב מֶרַע.

יז. וְכֵן מִי שֶׁפָּתַב שְׁטָר חוֹב עַל עֲצָמוֹ בְּשֵׁם אַחֵר, אוֹ בְּשֵׁם בֶּן
מִבְּנָיו, אוֹ מִן הַיּוֹרְשִׁין, וְנָתַן הַשְּׁטָר עַל יַד שְׁלִישׁ וְאָמַר לוֹ יְהִיָּה
זֶה אֶצְלָךְ, וְלֹא פָּרַשׁ לוֹ כָּלוּם, אוֹ שְׁאָמַר לוֹ הִנֵּה עַד שֶׁנֶּאֱמַר לָךְ
מָה תַעֲשֶׂה, וּמֵת הָרִי זֶה אֵינוֹ כָּלוּם.